

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 2^{ΑΣ} ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1939

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Σ. ΜΠΑΛΑΝΟΥ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Ὁ Προεδρικὸς λόγος τοῦ κ. Ἀντωνίου Κεραμοπούλου, ὁ ἀπαγγελθεὶς κατὰ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίαν τοῦ Δεκεμβρίου 1938, ὑπὸ τὸν τίτλον «Τί εἶναι οἱ Κουτσόβλαχοι», λόγῳ προσθηκῶν καὶ ἀλλαγῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ ἰδίου, δημοσιεύεται αὐτοτελῶς εἰς ἰδιαίτερον τεύχος.

ΕΚΛΟΓΗ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΜΕΛΟΥΣ

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρῦσανθος, ἐξελέγη τακτικὸν μέλος εἰς τὴν ἔδραν τῆς Θεολογίας, τῆς τάξεως τῶν Ἡθικῶν καὶ Πολιτικῶν ἐπιστημῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΑ

Γίνεται δεκτὸν ἐκ δοχ. 3.000 κληροδότημα τοῦ Ἀλφρέδου Τσακίση σκοποῦντος τὴν βράβευσιν πραγματείας ἐν σχέσει μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ Βυζαντίου.

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς καταθέτει τὰ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἀποσταλέντα συγγράμματα.

Ὁ Πρόεδρος παρουσιάζει τὸ σύγγραμμα τῆς δεσποινίδος Σοφίας Ἀντωνιάδου, καθηγητρίδος τοῦ ἐν Leiden Πανεπιστημίου ὑπὸ τὸν τίτλον «Place de la liturgie dans la tradition des lettres grecques», προσθέτων τὰ ἐξῆς:

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ εἰσηγηθῶ περὶ τοῦ νεωστὶ ἐκδοθέντος ἔργου:

Place de la liturgie dans la tradition des lettres grecques, par Sophie Antoniadis, Leiden 1939, p. 367.

Ἡ δεσποινὶς Σοφία Ἀντωνιάδη, διδάκτωρ τῆς φιλολογίας τοῦ πανεπιστημίου τῶν Παρισίων καὶ καθηγήτρια τῶν μετακλασσικῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν τῷ ὀλλανδικῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Leiden, ἔχει ἤδη συγγράψει σοβαρὰς μελέτας ἀναφερομένας εἰς τὴν μετακλασσικὴν ἐποχὴν τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, καὶ δὴ περὶ τοῦ κρητικοῦ δράματος «Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ», περὶ τῆς σημασίας τῆς νεοελληνικῆς, περὶ τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου ἀπὸ γραμματικῆς καὶ λογοτεχνικῆς ἀπόψεως. Ἐσχάτως ἐξέδωκε περισπούδαστον ἔργον περὶ τῆς θέσεως τῆς λειτουργίας ἐν τῇ παραδόσει τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ ὁποίου ὠρμήθη, ὡς ἀναπτύσσει ἐν τῇ εἰσαγωγῇ, ἐκ τῆς παρατηρήσεως ὅτι ἐνῶ ἡ λειτουργία πολλαχῶς ἤδη ἐξητάσθη ἀπὸ λειτουργικῆς ἀπόψεως, δὲν ἐξητάσθη εἰσέτι ἐπαρκῶς ἀπὸ καθα-
 ρῶς φιλολογικῆς, ὡς λογοτεχνικὸν κείμενον, οὐδ' ἠρευνήθη ἀρκούντως ἡ ἱστορικὴ καὶ κοινωνικὴ σημασία αὐτῆς.

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ συγγράμματος παρέχεται γενικὴ ἐπισκόπησις περὶ τῆς λειτουργίας καὶ σύντομος εἰσαγωγικὴ ἀνάλυσις, ὡς καὶ τὸ κείμενον καὶ ἡ γαλι-
 λικὴ μετάφρασις αὐτῆς. Περαιτέρω ἡ συγγραφεὺς πραγματεύεται περὶ τῶν ρήσεων τῆς λειτουργίας τῶν εἰλημμένων αὐτολέξει ἢ κατ' ἔννοιαν ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἀριθμεῖ ταύτας εἰς 98 ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ 114 ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἐν συνεχείᾳ ἐξετάζει τὴν ἐξάρτησιν τοῦ γουσσστομικοῦ κειμένου ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων λειτουργιῶν καὶ μάλιστα τῆς τοῦ Ἰακώβου καὶ εὐοίσκει τοῦτο ἀπηλλαγμένον τοπι-
 κῶν καὶ χρονικῶν ἐπιδράσεων τῶν προγενεστέρων λειτουργιῶν, ἀντικειμενικώτερον δέ, ἱερατικώτερον καὶ συντομώτερον αὐτῶν.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ συγγράμματος ἡ δεσποινὶς Ἀντωνιάδη ἐξετάζει τὰ λειτουργικὰ κείμενα ἀπὸ γλωσσικῆς ἀπόψεως καὶ χαρακτηρῶζει ταῦτα ἀνώτερα γλωσσικῶς τῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης. Τὸ λεξιλόγιόν των εἶναι πλούσιον, παρατηροῦνται πολυάριθμα σύνθετα καὶ συνώνυμα, ὡς καὶ δικαστικοὶ καὶ φιλοσο-
 φικοὶ ὄροι. Ἐπιπλέον δὲ λέξεις παρατηροῦνται ἐλάχιστα. Ἐννοεῖτε εἰς πόσους κόπους ὑπεβλήθη ἡ δ^ν Ἀντωνιάδη πρὸς ἐξαγωγὴν τῶν σχετικῶν πορισμάτων, ἐφόσον ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως κλειδῶν (Concordances) τῶν λειτουργικῶν κειμένων, εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ καταρτίσῃ ἡ ἰδία πίνακας τῶν λέξεων τῶν φερομένων ἐν ἐκάστη λειτουργίᾳ. Τὸ λογοτεχνικὸν ὕφος τῶν λειτουργιῶν χαρακτηρίζεται ὡς «ἐντελῶς ἑλληνικόν, ἑλληνικὸν τῆς ἐποχῆς ἐννοεῖται».

Τὸ τρίτον μέρος ἐπιγράφεται: «Ἡ λειτουργία καὶ ἡ κοινωνία»· εἰς τὸ τμήμα τοῦτο ἡ συγγραφεὺς ζητεῖ νὰ λύσῃ τὸ φαινόμενον πῶς τὸ κείμενον τοῦτο, οὔτινος ἡ ἀρχὴ ἀνάγεται εἰς τὸν γ' ἢ δ' αἰῶνα καὶ ἡ ὀριστικὴ διαμόρφωσις δέον νὰ τεθῇ περὶ τὸν ἕκτον αἰῶνα, κατωρθώθη νὰ μείνῃ ἀναλλοίωτον ἐν τῇ παρόδῳ τῶν αἰώνων μέχρι σήμερον, προσλαβὸν δύναμιν οὔτως εἰπεῖν ὑπερφυσικὴν, καταστὰν

λάβαρων καὶ ἱερὸν σύμβολον ἔναντι ἑτεροδόξων, ἑτεροθρήσκων καὶ κατακτητῶν. Αἷτια συντέλεσαντα εἰς τοῦτο θεωρεῖ ἡ συγγραφεὺς τὴν πραγματικὴν ὥραιότητα τοῦ κειμένου, τὸ ἔμφυτον συναίσθημα τῆς φυλῆς διὰ τὴν λογοτεχνικὴν ὥραιότητα, τὸ ὅτι ἕξ αὐτῆς ἔμπνευσθεῖσαι αἱ πλαστικαὶ τέχναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκραταίωσαν τὸν σύνδεσμον πρὸς αὐτὴν καὶ τὸ ὅτι τὸ Βυζάντιον, φιλοδοξοῦν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τοὺς πέριξ βαρβάρους λαούς, ἧτο ἐπόμενον νὰ μὴ ἀνέχεται μεταλλαγὰς εἰς λειτουργικὸν κείμενον, ὅπερ ἀπετέλει τὸν πυρῆνα τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς νομίζω πρέπει νὰ προστεθῇ, ὡς κυριώτερος, ἢ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ε' αἰῶνος ἐπικράτησις τοῦ πνεύματος τῆς παραδόσεως καὶ τῆς ὁμοιομορφίας, ὅπερ δὲν ἐπέτρεπε πλέον ποικιλίας καὶ παραλλαγὰς, ὁποίας ἠνεύχοντο οἱ προηγούμενοι αἰῶνες.

Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἀπολύτου σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τῶν χριστιανικῶν γενεῶν πρὸς τὴν θεϊαν λατρείαν φέρει ἡ συγγραφεὺς μαρτυρίας ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πατέρων καὶ συγγραφέων ἀπὸ τοῦ β' μέχρι τοῦ ιε' αἰῶνος, ὡς καὶ ἐκ προϊόντων τῆς λαϊκῆς μουσικῆς καὶ λαϊκῶν παραδόσεων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας καὶ κατὰ τοὺς νεώτερους χρόνους. Εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον ἐξετάζεται πῶς ἡ ἀφοσίωσις αὐτῆ τοῦ ἑλληνικοῦ κοινῶ πρὸς τὴν θεϊαν λειτουργίαν συνετέλεσεν, ὥστε νὰ περιέλθουν εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ λειτουργικαὶ ἐκφράσεις, αὐτολεξεῖ ἢ παρηλλαγμένα, ὡς καὶ παραθέτει. Ἀναφέρονται ἐπίσης καὶ παροιμίαι ἐκ τῆς λατρείας εἰλημμένα.

Ἐν τέλει εἰς τὸ «γενικὸν συμπέρασμα», ἡ συγγραφεὺς τονίζει ὅτι διὰ τῆς μελέτης τῆς ταύτης ἠθέλησε νὰ καταδείξῃ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ κειμένου τῆς λειτουργίας καὶ τὴν σπουδαιότητα, τὴν ὁποίαν αὐτὴ ἀπέκτησεν εἰς τὸν θρησκευτικόν, κοινωνικὸν καὶ φιλογικὸν βίον τοῦ χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ, τοῦ ὁποίου κατέστη πολύτιμον μνημεῖον.

Ὡς ἐν παραρτήματι παρατίθενται τὰ κείμενα τῶν λειτουργιῶν τῶν ἀποστολικῶν διαταγῶν Ἰακώβου, Μάρκου, ὡς καὶ εὐχαὶ τῆς λειτουργίας τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Τὸ ἔργον αὐτὸ μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας, κριτικότητος καὶ πρωτοτυπίας γραφέν, ἀποτελεῖ ἀξιολογωτάτην συμβολὴν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς μετακλασσικῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλογίας, δι' ἣν δεσποινὶς Ἀντωνιάδη εἶναι ἀξία θερμοῦν συγχαρητηρίων.

Ὁ **Κ. Ζέγγελης**, καταθέτων τὸ νέον βιβλίον τοῦ κ. Κ. Μέρμηγκα «Ἱστορία τῶν Ἐπιστημῶν» λέγει τὰ ἑξῆς:

Ἐπιθυμῶ νὰ συνοδεύσω μὲ ὀλίγας λέξεις τὴν προσφορὰν πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς συγγραφῆς τοῦ κ. Μέρμηγκα, «Ἱστορία τῶν Ἐπιστημῶν», προϊόντος πολυμύχθου ἐργασίας καὶ σκέψεως βαθείας.

Ὁ συγγραφεὺς του εἶναι ἕξ ἴσου γνωστὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς διαπρεπῆς χειρουργὸς καὶ ὡς καλλιερῆμων λόγιος καὶ συγγραφεὺς, ὅχι μόνον συγγραμμάτων καὶ πρωτοτύπων διατριβῶν ἱατρικῶν ἀλλὰ καὶ δοκιμωτάτων μελετῶν ἐπὶ τῶν πλέον διαφόρων θεμάτων τῆς ἐπιστήμης ὡς καὶ ἔργων λογοτεχνικῶν.

Ἡ δίψα τῆς ἀναγνώσεως ὑπηρετουμένη καὶ ἀπὸ εὐρυτάτην μνήμην εἶχεν ἀφουρνίσει ἐνωρὶς εἰς τὸν ἐπιστήμονα μίαν κρυμμένην δύναμίν του, τὴν συγγραφικὴν.

Τὸ πρῶτόν του δημοσίευμα ἐνεφάνισε νεαρῶτατος ἀκόμη πρὸ τεσσαρακονταετίας, ἀλλὰ καὶ σήμερον πάντα νέος καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν πνοήν— ὅσον καὶ ἂν ἐξήτησαν νὰ τοῦ τὸ διαμφισβητήσουν οἱ νόμοι,— μὲ τὴν ἰδίαν πνευματικὴν ὁρμὴν καὶ μὲ ἀκαταπόνητον φιλεργίαν συνέθεσε τὸ πόνημα τοῦτο — 220ὸν ὅπως εἶχα τὴν ὑπομονὴν νὰ καταμετρήσω — ἔργον κατ' ἐξοχὴν ἀκαδημαϊκόν, πολύτιμον διὰ πάντα φίλον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς μαθήσεως.

Ἡ ἱστορία τῶν ἐπιστημῶν εἶχεν ἀναπτυχθῆ ἤδη ἐπὶ τοῦ ἰδίου περιληπτικῶς εἰς ἰδιαίτερον κεφάλαιον τοῦ πρὸ ἑξαετίας ἐκδοθέντος περισπουδάστου αὐτοῦ συγγράμματος «Ἡ Ἐπιστημολογία». Αὐτὸ ὑπῆρξεν ὁ πυρὴν, ἡ σπορὰ τοῦ παρόντος ἔργου, τὴν ὁποίαν ἐπιμελῶς ἔκτοτε καλλιέργησας καὶ ἀναπτύξας ἐμφανίζει σήμερον ἀνδρωθεῖσαν εἰς τὴν πολυσέλιδον αὐτὴν συγγραφὴν.

Εἰς αὐτὴν παρέχεται ἡ εἰκὼν τῆς πνευματικῆς, καὶ εἰδικώτερον τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τῆς συντελεσθείσης εἰς τὸ θεῖμα τῶν αἰῶνων, εἰκὼν ἡ ὁποία διὰ τῆς σαφοῦς καὶ γλαφυρᾶς αὐτῆς ἐξιστορήσεως ἀποτυποῦται εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ ἀναγνώστου ὡς συγκεντρωμένη ἀκτινοβολία τῆς σοφίας τῶν μεγαλοφυῶν πνευμάτων τὰ ὁποῖα ἐγέννησαν οἱ αἰῶνες.

Τὸ βιβλίον δὲν εἶναι ἀπλῆ ἱστορικὴ ἀνασκόπησις τοῦ παγκοσμίου πνεύματος, ἀλλὰ καὶ κριτικὴ μελέτη καὶ ἔρευνα εὐρυτέρα ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ συγγραφεὺς ζητεῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν νοητικὴν ὑπεροχὴν τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης φυλῆς ἢ ἐθνότητος εἰς ὠρισμένην χρονικὴν περιόδον καὶ ἀποδίδει αὐτὴν κατὰ πρῶτιστον λόγον εἰς τὴν καθόλου εὐεξίαν τῶν πολιτειῶν, ἥτις δημιουργεῖ ἔδαφος κατάλληλον πρὸς ἐντονωτέραν βλάστησιν καὶ ἔξαψιν τῆς νοητικῆς δυνάμεως, μὴ παραλείπων ἀντιθέτως νὰ ἀνευρίσκῃ καὶ τὰ δεσμευτικὰ αἷτια τῆς προόδου, μεταξὺ τῶν ὁποίων τονίζει τὴν ἐπίδρασιν τῆς περιοριστικῆς θεοκρατίας, ἥτις τὴν ἐπεσκότισε κατὰ διαφόρους ἐποχάς.

Ὁ συγγραφεὺς ἐπεκτείνεται φιλοσοφῶν καὶ ἐπὶ τῶν ὁρίων τοῦ ἐπιστητοῦ, μετὰ δέους ἀποβλέπων πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐπιζητοῦν νὰ εἰσδύσουν καὶ ἐντὸς τῆς ἀπηγορευμένης ζώνης τῆς ἐρεῦνης, ὅσον θαυμαστὴ καὶ ἂν εἶναι ἡ τολμηρότης των, καὶ καταδικάζει ὡς ἀκάροπους παρομοίας εὐγενεῖς προσπαθείας τῶν μεταφυσικῶν φιλοσόφων, χωρὶς νὰ παραγνωρίζῃ τὴν ἀξίαν τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως, παράλληλον

πρὸς τὴν φυσιοδιφικὴν ἔρευναν, διὰ τῆς παρεχομένης δι' αὐτῆς ἐντονωτέρας πνοῆς πρὸς τὴν ἐπινόησιν.

Εἰς ἓν σημεῖον ἃς μᾶς ἐπιτρέψῃ ὁ συγγραφεὺς νὰ διαφωνήσωμεν· εἰς τὴν ὑποτίμησιν τῆς ἀξίας τῆς μικρᾶς ἐκείνης ἀλλὰ τελειοτάτης μηχανῆς τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου, τὸν ὁποῖον θεωρεῖ πολὺ μικρὸν διὰ νὰ περιλάβῃ τὰ μυστήρια τῆς ἀπεράντου δημιουργίας.

Εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ ἐπιστήμη ἔχει ὑπερβῆ καὶ αὐτὰ τὰ θαύματα τῆς μυθολογίας, δικαιούμεθα, φρονοῦμεν, νὰ ἔχωμεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὴν ἀντίληψιν τὴν ὁποίαν τόσον θαυμάσια περιέλαβεν εἰς ἓνα μόνον στίχον ὁ Schiller εἰς τὸν Wallenstein: «Ὁ κόσμος εἶναι στενός. Ἡ διάνοια εἶναι εὐρεῖα».

Περαιῶν τὴν ὀλίγον πρόχειρον αὐτὴν κριτικὴν ἐπαναλαμβάνων τοὺς λόγους ἰδιαιτέρως ἀγαπητοῦ ποιητοῦ εἰς τὸν φίλον συγγραφέα, τοῦ μεγάλου Γκαῖτε, ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ ὁποίου πολλὰς ἐξαιρετέους μεταφράσεις καὶ μελέτας ἔχει δημοσιεύσει ὁ ἴδιος. Ὁ Goethe διακρίνει τρεῖς τάξεις ἀναγνωστῶν τοὺς ἀπολαμβάνοντας χωρὶς νὰ κρίνουν, τοὺς κρίνοντας χωρὶς ν' ἀπολαμβάνουν καὶ ἐκείνους οἵτινες ἀπολαμβάνουν ἐνῶ κρίνουν καὶ κρίνουν ἐνῶ ἀπολαμβάνουν.

Ὁμοψήφως, κύριοι συναδελφοί, δυνάμεθα νὰ καταλέξωμεν τὸν συγγραφέα εἰς τὴν τρίτην τάξιν, διότι, ὅπως λέγει καὶ ὁ Emerson: «Καλὸν βιβλίον γράφει μόνον ὁ καλὸς ἀναγνώστης». Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὑποδεχόμεθα μετὰ θερμῶν λόγων εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὸ παρὸν σύγγραμμα, προσδοκῶμεν νὰ πλουτίσῃ τὰς γνώσεις παντὸς φιλομαθοῦς καὶ πάσης ἐπιστήμης θεράποντος. Ὁ μόνος δὲ φοβοῦμαι ὅτι δὲν προῦρισται νὰ πλουτίσῃ δι' αὐτοῦ εἶναι ὁ συγγραφεὺς του. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι ἀκόμη περισσότερο ἀξιόπαινος.

Ὁ **Μ. Γερουλᾶνος** ὡσαύτως προσθέτει:

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νέου ἔργου τοῦ κ. Κ. Μέρμηγκα ὑπὸ τοῦ κ. Ζέγγελη θὰ παρεῖλκεν ἴσως νὰ προσθέσω τι ἐπὶ πλέον. Ἐπειδὴ ὅμως διήλθον τὸ ἔργον, ἐφ' ὅσον τὸ βραχὺ διάστημα ἀφ' ἧς ἐξεδόθη τοῦτο μοι ἐπέτρεπεν, ἰδίως δὲ τινὰ τῶν κεφαλαίων τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν Ἰατρικὴν, ἤθελον νὰ ἐξάρω τὴν μεγάλην φιλοπονίαν καὶ προσπάθειαν τοῦ κ. Μέρμηγκα, ὅστις, ὡς φρονοῶ, ἀπέδωκεν πολὺτιμον ἔργον, ἴσως ὀλιγότερον εἰς τοὺς καθ' ἕνα κλάδον εἰδικοὺς ἀποτεινόμενον, ἀλλὰ διὰ τοὺς πολλοὺς βεβαίως ὀφείμιμον, τόσον ὡς διδακτικὸν καὶ ὡς χρήσιμον ὁδηγόν, ὅσον καὶ ὡς ἐν γένει προσελκύνον πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ διεγείρον τὴν πρὸς ταύτην ἀγάπην.

Ὁ **Πρόεδρος** ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὡς ἄνω ἔκδοσιν παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς:

Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι μετὰ τὴν σημερινὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐπιστημῶν, ὡς

ἐκ τῆς ὁποίας καὶ τῆς ἰδίας του ἐπιστήμης τὴν ἱστορίαν νὰ συντάξῃ τις εἶναι δυσχερέστατον ἐγχείρημα, ἢ σύνταξις ὑπὸ ἐνὸς προσώπου ἱστορίας πασῶν τῶν ἐπιστημῶν εἶναι ἀπόπειρα ἐξαιρετῶς τολμηρά.

Χωρὶς νὰ πρόκηται νὰ εἰσέλθω εἰς λεπτομερείας, θεωρῶ καθήκον μου νὰ τονίσω οὐσιώδη ἔλλειψιν τοῦ προκειμένου ἔργου· τὸ ὅτι ὁ κ. Μέρμηγκας δὲν ἐξετάζει τὴν Θεολογίαν ὡς ἐπιστήμην, οὐδὲ κατατάσσει αὐτήν μεταξὺ τῶν ἐπιστημῶν, καίτοι ἡ καλλιέργεια αὐτῆς ἐν πανεπιστημιακαῖς θεολογικαῖς σχολαῖς καὶ ἡ κατὰ τοὺς τελευταίους μάλιστα αἰῶνας ἀξιοθαύμαστος θρησκευολογικὴ καὶ θεολογικὴ παραγωγή δεικνύουν πασιφανῶς ὅτι ἡ ἱστορία τῶν θεωρητικῶν καὶ θετικῶν ἐπιστημῶν δὲν δύναται νὰ ἀγνοῇ τὴν θεολογίαν ὡς ἐπιστήμην. Καὶ ναὶ μὲν παρεμπιπτόντως γίνεται λόγος περὶ θρησκείας καὶ ἔργων νεωτέρων φιλοσόφων ἀναφερομένων εἰς αὐτήν, ἀλλ' ἡ θεολογία ὡς ἐπιστήμη ἀγνοεῖται. Καὶ ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἐννοῶ πῶς ἐκ μιᾶς ἱστορίας τῶν ἐπιστημῶν δύναται νὰ παραλείπωνται ὀνόματα ὡς τοῦ θρησκευολόγου Max Müller ἢ ὡς τῶν θεολόγων Rietschl, Harnack καὶ τόσων ἄλλων, ὧν αἱ ρηξικέλευθοι ἐργασίαι εἶναι γενικῶς ἀνεγνωρισμένου ἐπιστημονικοῦ κύρους, ἐνῶ ἀναφέρονται ὀνόματα ἐπιστημῶν ὅπως δευτερευούσης καὶ τριτευούσης σημασίας.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας Θωμόπουλος, πρόεδρος μέλος τῆς Ἀκαδημίας, προέβη εἰς τὴν κατωτέρω ἀνακοίνωσιν σχετιζομένην πρὸς τὰς νέας αὐτοῦ συνθέσεις, τὰς ὁποίας παρουσίασεν ἐπ' ἀκροατηρίῳ:

Παρουσιάζων σήμερον τὸ λεύκωμα τοῦτο ἔχω τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσω τὸ Ἀκαδημαϊκὸν Σῶμα ὅτι εἰς τὰς σελίδας του εὐρίσκονται τεσσαράκοντα πρωτότυπα ἔργα μου, ἢ μᾶλλον τεσσαράκοντα στιγμιαῖαι ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν ὑπαίθρου. Ὁ φυλλομετρῶν αὐτὸ θὰ διακρίνῃ ἀποχρώσεις τοῦ ἑλληνικοῦ φωτός, τὸ σχῆμα καὶ τὸ χρῶμα τοῦ τοπίου μας, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸν σημερινὸν χαρακτῆρα τῶν ἀτόμων καὶ ζώων καὶ ἰδίως τῶν γραφικῶν οἰκίσκων τῶν χωρικῶν, τοὺς ὁποίους ἀπὸ τεσσαρακονταετίας καὶ πλέον μελετῶ καὶ ζωγραφίζω. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, θὰ ἤθελα νὰ κάμω μίαν παρέκβασιν· κακὴ ἐκτίμησις τῆς ἀξίας τὴν ὁποίαν ἔχουν οἱ οἰκίσκοι οὗτοι ἀπὸ αἰσθητικῆς ἀπόψεως ἐπέφερε τὸ ἀποτέλεσμα εἴτε νὰ ἀφίνωνται νὰ ἐρειπώνωνται καὶ νὰ ἀντικαθίστανται διὰ κυβιστικῶν ἐκτρομάτων, εἴτε νὰ ἀσπρίζωνται καθ' ὅλον τὸ ὕψος των, κατόπιν αὐστηρῶν διαταγῶν, ἐμφανίζοντες οὕτω ἀμφίβολον λευκότητα καὶ παραφωνίαν μεγάλην πρὸς τὸ πράσινον περιβάλλον.

Γενικῶς, θὰ ἐπεθύμουν νὰ σημειώσω τὴν ἐξαιρετικὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ζωγραφικὴ τοῦ ὑπαίθρου διὰ τὴν Ἑλλάδα, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς κλασσικῆς ὠραιότητος τῶν τοπίων, τῆς λιτότητος τῶν γραμμῶν αὐτῶν, τῆς θαυ-

μαστῆς διαφανείας τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ τῆς λαμπρότητος τῶν χρωμάτων, στοιχείων μοναδικῶν εἰς τὸν κόσμον καὶ πηγῆς μεγάλων ἐμπνεύσεων εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς τέχνης. Ὅμοίως, θὰ ἤθελα νὰ τονίσω τὴν ὑπάρχουσαν στενὴν ἀλληλοεξάρτησιν ἀτμοσφαίρας, τοπίου καὶ ἀτόμων, ἐκ τῆς ὁποίας προκύπτει μία ἐνότης, ἀποτελοῦσα αἰώνιον καὶ ἰδιότυπον καλλιτεχνικὸν θέμα. Διὰ νὰ ἐκτιμηθῇ δὲ καλύτερον ἢ ἀξία τοῦ ἐλληνικοῦ ὑπαιθρου, ἀρκεῖ μία ἀπλὴ σύγκρισίς του μὲ τοπία ἄλλων χωρῶν, τὰ ὁποῖα ἐπὶ ἔτη ἐμελετήσαμεν.

Ἦδη, ὡς εἴπωμεν ἐν ὀλίγοις τί προσπάθειαι κατεβλήθησαν διὰ νὰ ἀποδοθῇ καὶ μελετηθῇ κατὰ καιροὺς τὸ ἐλληνικὸν ὑπαιθρον. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὸ τοπίον ἐν Ἑλλάδι ἔπαιξε πολὺ μικρὸν ρόλον καὶ δὲν ἐχρησίμευε παρὰ διὰ φόντο τῶν εἰκόνων ποὺ ἐγίνοντο εἰς τὰ ἐργαστήρια. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, — χωρὶς νὰ θέλω νὰ κάμω κριτικὴν, οὐδὲ νὰ ἀναφέρω τοὺς ἔξω τῆς Ἑλλάδος ἐργασθέντας, ἀλλὰ μόνον τέσσαρας τῶν κυριωτέρων ζωγράφων — εἰργάσθησαν, μὲ τὴν θάλασσαν μὲν ὁ Βολονάκης καὶ ὁ Χατζῆς, εἰς τὸ τοπίον δὲ ὁ Χατζόπουλος καὶ ὁ Φωκᾶς. Καὶ ὁ μὲν Βολονάκης ἦτο ἀπαράμιλλος θαλασσογράφος, ὅστις μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν ἀπέδωσε τὸ καράβι καὶ τὴν θάλασσαν, ὁ δὲ Χατζῆς τὰ γαλανὰ ἀκρογιάλια μας. Ὁ Χατζόπουλος ἐδημιούργησε τοπία στερεὰ καὶ ἄριστα χρωματισμένα, ὁ δὲ Φωκᾶς ἔδωκεν εἰς τὰ ἔργα του ὅλην τὴν λεπτὴν ἀτμόσφαιραν τῆς Ἀττικῆς. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἦσαν καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἠσχολήθησαν μὲ τὸ τοπίον καὶ τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ δι' αὐτοὺς δὲν πρόκειται νὰ σᾶς ἀπασχολήσω σήμερον. Ὅμως διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ζῶα ἐν τῷ ὑπαιθρῷ δὲν ἠσχολήθησαν οἱ τεχνῖται. Οὗτοι προετίμων νὰ ἀντιγράψουν αὐτὰ εἰς τὸ ἐργαστήριον καὶ δὲν ἐξήρχοντο νὰ ἐργασθοῦν εἰς τὴν φύσιν, μέχρις ὅτου τὸ 1915 ἰδρύθη ἔδρα ὑπαιθρίων σπουδῶν ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, τὴν ὁποίαν τότε κατέλαβεν ὁ ὑποφαινόμενος ἐν διαγωνισμῷ καὶ κατέχει μέχρι σήμερον διδάσκων τὸ τοπίον, τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ζῶα. Τοιοῦτο ὅπως ἐξῆλθον πλεῖστοι ὅσοι κάλλιστοι νέοι ζωγράφοι καὶ εἰργάσθησαν εἰς τὸ ὑπαιθρον ἀγαπήσαντες τὸ ἔμψυχον ἐλληνικὸν τοπίον καὶ τὴν γαλανὴν μας θάλασσαν περισσότερον τοῦ κλειστοῦ ἐργαστηρίου. Ἦδη δὲ ἡ Α. Σ. τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἀπέκτησε καὶ τρεῖς καλλιτεχνικοὺς σταθμοὺς εἰς τὴν Μύκονον, τὴν Ὑδραν καὶ τοὺς Δελφούς, εἰς τοὺς ὁποίους πλὴν τῶν ἰδικῶν μας μαθητῶν καὶ ζωγράφων, πλεῖστοι ὅσοι ξένοι καλλιτέχνηαι εὐρίσκουν φιλοξενίαν. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι οἱ νέοι μαθηταὶ καὶ ζωγράφοι θὰ ἐναγκαλισθοῦν τὸ κλασσικὸν ἐλληνικὸν ὑπαιθρον παραβλέποντες πᾶσαν κακότεχνον ξενικὴν τεχνοτροπίαν καὶ θὰ θεωρήσουν αὐτὸ καθοδηγητὴν των εἰς φωτοβόλους ἐλληνικὰς συνθέσεις, διασώζοντες οὕτω τὰ ὠραῖά μας μνημεῖα καὶ κτίρια καὶ τὰς ὠραίας ἐνδυμασίας τῶν χωρικῶν, αἵτινες ἐκλείπουν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.

Ἐπανερχόμενος εἰς τὸ λεύκωμά μου λέγω ὅτι τὰ ἔργα αὐτὰ μικρὸν μέρος ἀποτελοῦν τῆς ὅλης μου μελέτης, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς γενικωτέρας συνθέσεις μου ὑπαίθρου, μὲ τὰς ὁποίας καὶ ἄλλοτε εἶχον τὴν τιμὴν νὰ ἀπασχολήσω Ὑμᾶς, ἠθέλησα δὲ νὰ ἀποδώσω φευγαλέας στιγμὰς τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπαίθρου.

Θὰ παρακαλέσω ὅθεν ὅπως ἔχουν τοῦτο ὑπ' ὄψιν ὅσοι ἐξ ὑμῶν θὰ εἶχον τὴν διάθεσιν νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὸ λεύκωμά μου κατὰ τὰς ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας θὰ παραμείνῃ εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας πρὸς τοῦτο.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ

ΑΝΟΡΓΑΝΟΣ ΧΗΜΕΙΑ.— Περὶ κολλοειδοῦς ρηνίου καὶ τῶν καταλυτικῶν αὐτοῦ ιδιοτήτων*, ὑπὸ Κωνστ. Ζέγγελη καὶ Αἰκατερίνης Σιάθῃ.

Εἰς ἀνακοίνωσιν τοῦ ἐτέρου ἐξ ἡμῶν πρὸ διετίας¹, εἰδείξαμεν ὅτι τὸ νέον μέταλλον ρήνιον ἐν λεπτῷ διαμερισμῷ κατέχει καταλυτικὰς ιδιότητας· λ. χ. τῇ μεσολαμβάνσει αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἔνωσις ὑδρογόνου καὶ ἀζώπου καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν σύνθεσις τῆς ἀμμωνίας κλπ.

Τοῦτο μᾶς ὤθησε κατὰ τὸ προηγουμένον ἔτος νὰ ἐπιχειρήσωμεν ὅπως λάβωμεν αὐτὸ ὑπὸ μορφήν κολλοειδῆ, μὲ τὴν εὐλογον ἐλπίδα ὅτι ὑπὸ τὴν μορφήν αὐτὴν αἱ καταλυτικαὶ αὐτοῦ ιδιότητες θὰ εἶναι ἐντονώτεραι, ἴσως δὲ καὶ ὅτι θὰ δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ τοῦτο δι' ὑδρογονώσεως ἐπιτυχῶς καὶ ἐν τῇ πράξει.

Μετὰ πολλὰς προσπάθειάς ἐπετύχαμεν τοῦτο, χρησιμοποιήσαντες μέθοδον διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἕτερος ἡμῶν τῷ 1920² εἶχε κατορθώσει νὰ λάβῃ τὸ πρῶτον τὸ μέταλλον ρόδιον ὑπὸ κολλοειδῆ μορφήν. Τὴν σχετικὴν ἔρευναν ἀνεκοινώσαμεν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς τὴν Ἀκαδημίαν³ καὶ βραδύτερον εἰς τὸ δέκατον συνέδριον τῆς Χημείας ἐν Ρώμῃ⁴.

Ἡ παρούσα ἀνακοίνωσις ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς εἰρημένης καί, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἐπετύχομεν καὶ νέον τρόπον παρασκευῆς τοῦ ρηνίου ὑπὸ κολλοειδῆ μορφήν μὲ ἐντονωτέρας καταλυτικὰς ιδιότητας.

Κατὰ τὴν προηγουμένην ἀνακοίνωσιν ἐλάβομεν τὸ ρήνιον εἰς κολλοειδῆ μορφήν διὰ διαλύσεως ἐνὸς γραμμαρίου ὑπερρηνικοῦ καλίου εἰς 10 κ. ἐκ. δις ἀποσταχθέντος ὕδατος, προσθήκης πρωταλβινικοῦ νατρίου, παρασκευασθέντος κατὰ Poal, καὶ θερ-

* CONST. ZENGHELIS ET KATHERINE STATHIS. — Sur le rhenium en état colloïdal et ses propriétés catalytiques.

¹ Oester. Zeitung 4, 1937.

² Com. Rend. de l'Acad. des Sciences, 170, 1058, 1920.

³ Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 13, 1938, σ. 448.

⁴ X Congresso internazionale di chimica, Roma, 1938, 2.